

ПРОБЛЕМА ПЕРЕКЛАДУ РЕАЛІЙ

Передумови сьогоднішнього інтересу до реалій закладені в проблемі взаємозв'язку культури і мови, оскільки остання є віддзеркаленням історичного, культурного та політичного життя людей, які нею спілкуються. Традиція вивчення мови в нерозривному зв'язку з культурою конкретного народу переплітається з ідеєю німецького філософа і лінгвіста Вільгельма фон Гумбольдта. Він вперше підкреслив, що своєрідна будова кожної мови обумовлена самобутністю народного духу. У процесі перекладу з однієї мови на іншу виявляються певні розбіжності у їх лексичному складі й граматичній будові. Значні труднощі при перекладі представляє явище безеквівалентності. Під безеквівалентною лексикою маються на увазі іншомовні слова і словосполучення, що позначають предмети, процеси й інші реалії життя носіїв вихідної мови, які на даному етапі не мають еквівалентів в мові перекладу.

Проблеми визначення місця слів-реалій у системі мови та їх відтворення цільовою мовою порушуються у численних дослідженнях вітчизняних та зарубіжних лінгвістів. На думку Р. П. Зорівчак, «реалії – це моно- і полілексемні одиниці, основне лексичне значення яких вміщує традиційно закріплений за ними комплекс етнокультурної інформації, чужої для об'єктивної дійсності мови-сприймача». Про реалії також пише і Г. В. Чернов, проте він уникає самого слова «реалія» і замість нього використовує термін «безеквівалентна лексика», а А. Є. Супрун розглядає реалії як «екзотичну лексику». Зарубіжний дослідник П. Ньюмарк, у свою чергу, називає їх «культурними словами». Незважаючи на схожість реалій з іншою безеквівалентною лексикою, вони мають свої особливості. Перш за все, це їх загальноновживаність і популярність в мові, впізнаваність носіями мови і навпаки, чужість для представників іншої культури. Найчастіше слова-реалії не дотримуються закріпленої в мові літературної норми і можуть виявитися як серед загальноновживаної лексики, так і серед діалектизмів. До основних труднощів передачі реалій при перекладі відносимо: 1) відсутність у мові перекладу (МП) відповідника (еквівалента, аналога) через відсутність у носіїв цієї мови об'єкта, який позначає реалія (референта); 2) необхідність, наряду з предметним значенням (семантикою) реалії, передати колорит (конотацію) – її національне і історичне забарвлення.

Виокремлюють наступні способи передачі реалій у МП: транскодування (передбачає механічне перенесення реалії з іноземних мов в МП графічними засобами останньої з максимальним наближенням до оригінальної фонетичної форми: укр. козак, гетьман – англ. cossack, hetman), описовий переклад (в такому випадку встановлюються відповідності між словом у мові оригіналу і словосполученням в МП, що пояснює його зміст: укр. shchedrivki – magnificent Ukrainian folk rite songs performed before the Old New Year. Зазвичай супроводжується транскодуванням), калькування (запозичення шляхом буквального перекладу: укр. острів Хортиця – англ. Khortytsia Island), заміна аналогом (приблизний еквівалент: укр. Дід Мороз – англ. Santa Claus, Father Frost). Реалії та їх відтворення цільовою мовою є одним з найбільш складних питань перекладу. Це пояснюється розбіжностями в культурах різних народів та відсутністю еквівалентів в мові перекладу. Тому, проблема дослідження методів перекладу реалій досі залишається відкритою. Це пов'язано як з різними поглядами перекладачів на дане питання, так і з великою кількістю факторів і нюансів, що впливають на кожне конкретне перекладацьке рішення.

Реалії, добре відомі широкому колу реципієнтів перекладу, як правило, відтворюються за допомогою транскодування або калькування. Реалії, невідомі реципієнтам перекладу, можна передати за допомогою транскрибування або транслітерації з перекладацьким коментарем або описовим супроводом. Якщо реалія, вживана в оригіналі, не несе важливого смислового навантаження, вона може бути передана функціональним аналогом для відображення національного колориту або зовсім опущена.

При виборі способу перекладу велику роль відіграє не тільки задум автора тексту, а й точка зору перекладача, який вибирає той чи інший прийом, покладаючись на свій перекладацький інстинкт і спираючись на отримані знання та накопичений в процесі роботи досвід, тому остаточне слово, незалежно від теоретичних досліджень, у більшості випадків залишається за перекладачем.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Влахов, С. И., Флорин, С. П. Непереваемое в переводе [Текст] / С. И. Влахов, С. П. Флорин. – М. : Международные отношения, 2009. – 360 с.
2. Зорівчак, Р. П. Реалія і переклад : на матеріалі англomовних перекладів української прози [Текст] / Р. П. Зорівчак. – Львів : Вид-во при Львів. ун-ті, 1989. – 216 с.
3. Супрун, А. Е. Экзотическая лексика [Текст] / А. Е. Супрун. – М. : ФН, 1958. – 231 с.
4. Newmark, P. Approaches to Translation [Text] / P. Newmark. – Oxford : Pergamon Press, 1981. – 200 p.